Ч. 35. Чернівці, вівторок дня 9. (21. мая) 1895. Рочник XI.

Передплата
на „Буковину“ разом з ілюстр. додатком „Неділя“ виносить:
на цїлий рік 10 зр. — кр.
„ чверть року 2 „ 50 „
„ місячно — „ 85 „
для заграницї 15 рублїв або 24 франків.
Поодинокі числа по 6 кр. в бюрі ґазет Л. Горовіца в Чернівцях, ул. головна ч.17.

БУКОВИНА

ВИХОДИТЬ:
у вівторок, четвер, суботу і недїлю.

Редакция і Адмінїстрация „Буковини“ находить ся в Чернівцях (ул. Петровича ч. 2), куда всї дописи адресувати належить. — Бюро редакциї отворене щодня від 8. рано до 8. вечером.

З житя на Українї.

Сучасна лїтопись.

(Від кореспондента „Буковини“.)

Що року, скоро починає ся на Українї весна, починають ся по нїй, поміж иньшим безталанем, дві подїї тяжкі для людности: рух селян на переселенє і пожежі. В квітни на Волинї вигоріло двоє повітових міст, спершу Дубно, а потім Овруч. Варто уваги, що в Овручи нїчим було гасити пожежу; не то що жадних пристроїв місто не має, а навіть води бракувало!

Рух переселенцїв — подїя занадто не бажана і тяжка. Споконвічні дїти України мусять кидати рідний край і йти шукати собі пристановища десь аж в Азиї! Причиною сего лиха — безземелє. Можна-б не йняти віри в таку причину, бо звістно, що по Українї, найпаче по степовій, величезна сила земель, котра або пустує, або-ж еї, яко власність державну, уряд порозодавав за вельми низьку цїну в аренду жмикрутам. З другого боку бачимо, що нїхто-ж як не уряд щедрою рукою роздавав козацкі землї панам та чужоземним зайдам; а тепер сам же уряд бачить, що селяни виходять з рідного краю через безземелє і малоземелє. Так от київский ґубернатор в своїм справозданю до царя за рік 1893. між иньшим написав, що того року був по Київщинї (де, як відомо, був великий недорід і панувала два рази холера) великий рух селян на переселеня. „Найбільший рух був на веснї, коли якісь брехуни почали ширити звістку, що в Таганрозї поселив ся Романча (певна річ, що „Романча“ виведено з слова Романов і означало нїби то когось з царскої родини). Той Романча роздає охочим землї по Дону і закликає людий переселяти ся на его землї“.

Рух з Київщини був такий сильний, що адмінїстрация мусїла трохи що не військовою силою спиняти его і вертати переселенцїв назад. „Спричиняє ся переселеню, каже ґубернатор, недостача землї“... Тимчасом поглянїмо, що каже нам земельна статистика по Київщинї, зложена тою-ж таки адмінїстрациєю. З усего обширу Київщини з півпята мілїона десятин хрестянам надїлено тілько 1,845.140 десятин... А хто-ж орудує останньою землею? — Міским громадам надїлено ледви 50.000 десятин, церквам 67.000, а всї останні належать панам і урядови; уряд має 385.405 десятин. Так чомуж уряд не роздїлить свою землю поміж безземельних крестян? Певна річ, що таким чином можна-б хоч на час спинити ту руїну економічного побиту, яку заподїває переселенє.

А треба знати, що переселяти ся не так то легко: не кажучи вже про моральний жаль, сама сторона фінансова задає великої шкоди. Се знати з наказу мінїстра внутрїшних справ, оголошеного бессарабским ґубернатором. Мінїстер оповіщає селян, що на те, щоб переселяти ся з Бессарабії на Амур, треба на родину з 5 до 6 осіб — морем 375 карбованцїв (рублїв) на подорож тілько, а коли суходолом, то ще о 100 карбованцїв більше. А до всего того, перш нїж рушати на переселенє, треба заплатити всї податки, справити всї відбутки, добути згоду своєї громади і дозвіл ґубернатора. А хто, не виконавши сего всего і не склавши на руки полїциї коштів, потрібних на цїлу дорогу, рушить на переселенє, того (похваляє ся п. мінїстер) вертати-муть з дороги шупасом та ще й судити-муть і карати-муть по § 948 карного статута. А в законї тім призначено карою засланє на Сибір або тюрма на час не більший як на рік!...

(В російских часописях була остатними часами мова о тім, чи не добре було би, щоби держава перебрала на себе всю землю селяньску (рустикальну) в такий спосіб, що мала-б зменьшити ся сплата разом з відсотками і умореннєм довгу панщинного, а за те селяни стали би не властителями але дїдичними посесорами землї. St. Petersburger Ztg. називає сей плян зовсїм нещасливим. На думку сеї ґазети біда селяньска в Росиї походить не з того, що за висока сплата довгу за знесенє крепацтва, але з того, що селяни не мають де і при чім зарабляти. Що роботи нема, видко з назької платнї за ню; є одна „чорна робота“ в поли, а більше нїякої. Винаєм землї від властителїв більших посїлостий дуже дорогий. В містах повно людий, шукаючих працї. В зимі за саму їжу вступають селяни в службу. На лїто ходять тисячі верст за роботою, марнуючи час на хід. Потрібно, аби селяни находили заробок близько своїх осель і щоби кромі рільної господарки заведено промисл. Відібранє селяньскої землї було-б знасилєм, заподїяним на селянах, котрі вже тепер тїшать ся, що колись можуть бути свобідними господарями. Так пише петербурска часопись. Коли возьмем на увагу і замітки нашого кореспондента, то бачимо, як безпідставні суть вісти, ширені людьми в родї Купчанка, про заможність селян в Росиї і вільні землї. І там еміґрують люди, як у нас і з тої самої причини, як у нас, т. є. з біди. (Ред.)

Виходить, що безземельному злидареви „і тут і всюди — скрізь погано“... нї в тин, нї в ворота, заробити нїгде, а їсти хоче ся. Та заробити треба не на саму тілько їжу та одежу, а ще й на податки. А скілько тих податків?

З справозданя царю київского і чернигівского ґубернаторів знати, що року 1893. Чернигівщина повинна була заплатити податків 2,693.311 карбованцїв, а Київщина 5,397.865 карб. Але-ж перша не спромогла ся заплатити й половини і в недоплатї за нею лишило ся 1,750.816 карб. Найбільше не доплатив Городняньский повіт — 357.114 карб.; Київщина завинила за 1893 рік податків 450,914 карб.; найбільше повіт Радомишльский — 243.513 рублїв.

Ті-ж таки справозданя ґубернаторів російских сьвідчать нам, що тяжкий побит економічний тяжко вплинув р. 1893 і на иньші сторони житя сїльского, як оно і повинно бути і инакше не може бути. Перш за все по Київщинї р. 1893 поменьшало слюбів проти року 1892 о 2.557, а вже через те і дїтий родило ся меньше о 2873.

На конець сумних звісток подамо з київского „всеподданнѣйшаго“ справозданя ґубернатора дати про штундових. Року 1892 всїх штундових в Київщинї було 5.086. За рік 1893 знов пристало до штунди 443 чоловіка; з них виряджено адмінїстрациєю на засланє двисотнї і одного!...

Яким побитом проводить ся скрізь у всїм неволенє житя людского, бачимо хоч з отсего факту. Дня 7. (19.) квітня в шинку у Цейтлина в місті Новомосковску (в Катеринославщинї) сидїло собі кілька чоловіка і спокійно пили. Прибігли полїцията і забрали з них шістьох чоловіка. Арештовані стали змагати ся; найбільше протестував міщанин Шалган. Полїция, випустивши пятьох на волю, лишила Шалгана, вибила его різками і закинула в арешт. Він став гукати, кричати. Тодї его так почастували, що він духа Богу віддав... Полїцианти пустили гутірку, що він повісив ся. Нарід одначе не поняв тому віри; на улицї зібрав ся великий натовп і ганьбив душегубство. Дали зараз до ґубернатора звістку, що в Новомосковску „бунт“. До Катеринослава недалеко, три милї. Небавом ґубернатор прислав війско з якимсь урядником Саксом і почали „усмиренє“... Звістно, чимало людий покалїчили і — „усмирили“...

Михайло Лепер.

Дописи з Відня.

(Зміна в кермі заграничних справ нашої держави. — Справа целійска).

Відень, 17. мая 1895.

Уступлене ґр. Кальнокого викликало в кругах посольских вражінє несподіванки, бо тут вірено скорше в димісию бар. Банфіого, котрий, будь-що-будь перший викликав крізу з папским нунцием і яко не компетентний фактор вмішав в справу інтернаціональну, в ресор міністра справ заграничних. За то дневники віденьскі, стоячи на услугах лібералізму мадярско-семітского, приняли уступлене ґр. Кальнокого з великим одушевленем. Однакож се одушевлене остигло в одну хвилю, коли з вістию о димісиї ґр. Кальнокого нині рано рознесла ся вість, що наслідником его буде ґр. Аґенор Ґолуховский, Поляк, консерватист і не індіферентний в справах реліґійно-політичних. Німці просто невдоволені ґр. Ґолуховским задля его національного походженя. Они не можуть помиритись з дійстностию, що ресор заграничної політики перейшов в руки не-Німця. Се перший случай. Wieder ein Pole! Lauter Polen! — от такі оклики можна було чути в ґрупах німецких посольских. Невдоволена сею номінациєю і ґрупа консерватистів ческо-моравских, котра в Кальнокім яко земляку своїм бачила доси представителя і заступника змагань своїх окремих. Невдоволені суть з іменованя і деякі пани краківскі задля нелюбови, яку мали они і предки їх до покійного колишного намістника Галичини. Єсть се антаґонізм більше фамілійного як політичного характеру. Але загал польских послів чванить ся тим, що з посеред народу польского вийшов керманич заграничних справ Австриї. Нині аж показалось, що деякі близші двора сфери сподівались вже від кількох днів уступленя ґр. Кальнокого та що на се становище кладено аж трьох кандидатів, именно: амбасадора париского ґр. Вольკенштайна, міністра Калляя та мадяра Шеґенія. Ґр. Аґ. Ґолуховский буде мати о стілько легше становиско в делеґациях, що він доси не мав случайности виявити своє політичне пересьвідчене і не брав участи у внутрішних заколотах політичних держави нашої. Він не заанґажований в нїяку сторону. Дневники німецкі підносять его елеґанцию товариску, гладкість в поведеню, але не беруть ся рішати питаня о его спосібностях на новім і безперечно тяжкім становищи. Хотя не можна сказати, щоби уступивший ґр. Кальнокий не був познакомлений з справами внутрішними Галичини та Буковини і хотя належить припускати, що він в послідних роках живо интересував ся навіть справою рускою — більше, як давнійші міністри справ заграничних. то в лици ґр. Аґ. Ґолуховского можемо ми, специяльно Русини, повитати чоловіка, котрий справою рускою, єї змаганями і розвоєм досить интересував ся і котрий задля того не буде потребувати близших інформаций на тім поли, як сего потребував ґр. Кальнокий. Прочі ґрупи палати посольскої, не знаючи близше ґр. Ґолуховского, не мали ще случайности висказати о нім свого мнїня. Впрочім недалекі делеґациї покажуть нам, яке становище займуть обі половини держави і поодинокі сторонництва до нового керманича політики заграничної Австро-Угорщини...

Відень, 19. мая, 1895.

Можу поділитись з Вами вістию, що правительство в порозуміню з сторонництвами коаліцийними настає на то, щоби в буджеті сегорічнім удержувати позицию на засноване паралельних кляс з язиком словіньским в Цілеї. Позицию ту піддержать відтак на певно в раді державній клюби: ґр. Гогенварта (яко найбільше інтересований, містячий посеред себе ще деяких послів словіньских), коло польске, клюб послів руских, молодоческе і антисемітске сторонництво. Лївиця ліберальна дасть ся переголосувати і не зробить з сего casus belli. Лиш одні націонали німецкі виступлять мабуть з всею завзятостию в обороні нинїшного стану річи, сполученого з кривдою Словінців. Наколи би ліберали набрали крихту більше сьмілости супротив виборців своїх і самі навіть піддержали оправдане жадане Словінців стирийских, то тим і поправили би своє положене і значінє. Они стали ся би сторонництвом дійстно політичним, сторонництвом, що мало на оці в більшій мірі интерес Австриї і вдоволенє всїх народностий австрийских, а не лиш партийні та і на ділї н е л і б е р а л ь н і цїли. Цілейска справа так як би залагоджена в користь Словінців. Принайменьше при нинїшних обставинах не можна сумнїватись о успішнім єї полагодженю.

Перегляд політичний.

* Всї австрийскі як і заграничні ґазети пишуть тепер про уступлене ґр. Кальнокого і іменоване ґр. Ґолуховского міністром заграничних справ. Всї висказують свій жаль, що ґр. Кальнокий, котрий через довгі літа мав керму заграничної політики в своїх руках і провадив єї на славу і щастє всїх австрийских народів, мусів так нагло уступити з свого впливового місця. Поводом его уступленя було — як пише Fremdenblatt — старанє угорского правительства, щоби зменьшити рамці діяльности міністра справ заграничних і єму ставляти такі перешкоди, що годі єму провадити політику далекосяглу і витривалу. Думали загально, що по послідній цісарскій заяві повного довіря для Кальнокого сей буде дальше провадити політику в дотеперішнім напрямі. Тому нагле уступлене Кальнокого викликало велику сензацию; але ще більшу викликала вість, що міністром для справ заграничних іменований ґр. Аґенор Ґолуховский, бувший посол в Букарешті. Ґр. Аґ. Ґолуховский есть найстаршим сином бувшого намістника Галичини, родив ся в 1849 р. і єсть ординатом на Скалї пов. гусятиньского та властителем маєтностий Янів; жінка его єсть з роду княгиня Murat. Загально дивує всїх то, що ґр. Ґолуховский мимо того, що ще молодий і що не займав доси виднїйшого становища та що єсть з роду Поляком, іменований міністром. Ґр. Голуховский — як сказано — був послом в Букарешті, а півтора року тому назад мусів уступити з сеї посади. Говорять загально, що він уступив тоді длятого, що Угорщина, котра домагала ся енерґічного виступленя против румуньскої ірідентистки, не була вдоволена поступленем ґр. Ґолуховского. Тогди викликало було загальне здивоване, що ґр. Ґолуховский не одержав иньшої посади. N. fr. Presse пригадує тепер, що вже давнїйше були ознаки, з котрих можна було напевно здогадувати ся, що єму призначено якесь висше становище. Єго польска народність не може стояти на перешкоді, бо ґр. Ґолуховский не брав доси участи у внутрішній політицї Австриї, а родина, з котрої він походить, стоїть в тіснім контактї з поглядами, пануючими на цісарскім дворі.

* Країньский виділ краєвий старає ся о скликанє сойму на надзвичайну сесию, щоби ухвалити емісию $3^1/_2$-процентових заставних листів краєвого банку гіпотичного і $3^1/_2$-процентової позички краєвої для потерпівших від землетрясеня.

* Теперішний німецкий парлямент то велика могила для правительственних предложень. Се слова секретаря стану ґр. Посадовского. Они добре характеризують положене в Німеччинї, де через відкинене внесеня в справі желань для князя Бісмарка, дальше через відкинене устави антипереворотової і устави о податку від тютюну настав розстрій між парляментом а правительством. Тому й видно в пресї німецкій певне занепокоєнє. Ширять ся поголоски о кризах парляментарних і міністеряльних, а декуди закидають міністрови Келєрови, що він нарочно заостряє той конфлікт, щоби в Німеччинї запровадити диктатуру à la Кріспі.—Певно єсть, що в Німеччинї нїхто не жалує, що устава антипереворотова не стала законом. Причиною єї внесеня була промова цїсаря Вільгельма, котрий хотів консерватистів завернути назад до правительственного табору. Ті згодили ся на те під услівем, коли-б Капріві уступив, а позаяк сей був противний уставі антипереворотовій, то консерватисти були з опозициї до Капрівіого за нею. Капріві уступив, а з ним стратила устава антипереворотова свою задачу для консерватистів. Инші-ж сторонництва хотіли ту уставу натягнути на свій лад, бо она в предложеню була так неясна, що не знати було, в чім лежить в часах спокійних, в часах нормального розвою відносин переворот, коли ті відносини силою житя мусять підлягати змінам, хоч тілько повільним і систематичним. Тому упала та устава і тим поодинокі сторонництва не смутять ся. А як „симпатичною“ та устава була для народу німецкого, видно з того, що коли в театрі берлиньскім грано „Don Carlos-a“, нарід при словах маркіза Пози: „Пане, дай свободу мисленя“ — не міг здержати ся оплесків і окликів...

* Новий сербский міністер фінансів Стефан Попович був довгий час референтом шкіл народних і середних в міністерстві осьвіти, по абдикациї Міляна професором німецкої мови і літератури у молодого короля. Підчас реґенциї відзначив ся яко практичний політик фінансовий. Длятого змінив — як то в Сербії часто буває — своє занятє і став на чолї податкової адміністрациї, котру провадив зручно. — Скупштина зійде ся знов 7. лат. червня в Нїшу.

* В Росиї будуть після нового розпорядженя допущені до т. зв. шкіл упривілеованих (т. є ліцея, школи прав, корпусу кадетів, корпусу маринарки) лише сини шляхти і висших військових урядників. До тепер допускали також синів міщан, котрі мали титул почесних горожан.

* До япаньского посольства в Вашінґтонї наспіла урядова вість, що між Япаном а европейскими державами прийшло в кінци до вдоволяючого порозуміня. Думають, що сим справа цїлковито залагоджена. — Хіньске військо в Шангай-кван збунтовало ся і плюндрує місто. Населенє утїкає.

Дрібні вісти.

Іменованя. Судовий практикант Теофіль Жуковский іменований аскультантом черновецкого суду. — Едвард Думаньский іменований почтовим асистентом в Чернівцях. — Професор школи реальної в Кракові і референт галицкої краєвої ради шкільної Мечислав Залєский іменований краєвим інспектором шкільним для Галичини.

Крилошанин о. Северин Тороньский іменований предсїдателем товариства взаїмної помочи дяків епархії станїславівскої.

Др. Жигмонт Самолевич, інспектор галицких шкіл середних, одержав при нагоді спенсионованя титул радника двору.

Перенесенє. Почтовий асистент Захарий Новак перенесений з Іцкан до Чернівців.

Конкурси. Розписані конкурси на посади двох учителїв і двох підучителїв в Кіцмани, одної надучительки, двох учительок і двох помічних учительок в Кіцмани, надучителя і підучителя в Клїводинї і Суховерхові, учителя і підучителя в в Дорошівцях і Погорилівцї; у всїх школах з викладовою мовою рускою а німецкою мовою предметовою. Речинець до 15. лат. червня с. р.

Суд в Коломиї — як заявив в комісиї буджетовій міністер ґр. Шенборн на внесену петицию адвокатів коломийских — має бути побільшений о чотирох урядників концептових, двох урядників маніпуляцийних, одного для веденя книг ґрунтових, а також о чотирох возьних. Дотичний кредит має бути вставлений в буджеті державнім на рік 1896-ий.

Прогульку до лїска Гореча устроює дня 23. мая с. р. академичне товариство „Союз“. Вступ від особи 1 корона. Початок о год. 2-ій зполудня. Коли-б була непогода, то прогулька відбуде ся дня 3. лат. червня. Товариство старає ся о як найлучші розривки для гостий.

П. Адальберт Ґржімалї, директор музичного товариства, котрого співучасть в концертах „Львівского Бояна“ в Чернівцях руска громада споминає з вдячностию і признанем, одержав від президиї громадскої свого матерного м ста Цільзен письмо, в котрім просять его о надіслане своєї фотоґрафії і цілої родини, щоби ними украсити виділ драматичних писателів при етноґрафічній виставі у Празї. Се письмо є новим доказом великих заслуг брата — Чеха, котрого маємо в своїй громаді.

Великі снїги упали сими днями в ріжних сторонах Швайцариї. В деяких місцевостях потворили ся такі замети, що поперерывали комунікацию. Також в Стириї, Каринтиї, Країнї упали снїги дня 16. мая перед полуднем. Після телеґрафічних донесень з Люблянї і околиці падав там снїг при теплотї кількох степенїв понад 0 через кілька годин і покрив землю верствою на вісїм центиметрів. Овочеві дерева, ярини і цьвіти потерпіли значні ушкодженя. — З Пресбурга телеґрафують, що й в малих Карпатах упали снїги.

Айхінґера, звістного убійника віденьского адвоката Ротціґля, помилував цїсар і перемінив єму кару смерти на 20 лїт тяжкої вязниці.

Музичні ноти — можна вже посилати телеґрафом. Урядник телеґрафічний в Медиолянї, Деметріо Алята, винайшов спосіб пересиланя музичних нот телеґрафом і недавно показував той свій винахід італїйскому мінїстрови почт в Римі. Мінїстер визначив комісию для розсліду того винаходу молодого урядника, одареного великим талантом музикальним. Він від довшого часу займав ся укладом відповідної для нот азбуки на телеґраф.

Росийска справедливість. В Томску в Росиї жив вже від давна 70-лїтний старець Іля Мальців. Своєю працею заробив собі невеличкий гріш і хотів взяти в аренду маленький хутірок, щоби там спокійно дожити віку. Коли полїция росийска жадала, щоби він виказав ся, звідки має гроші, він міг лише сказати, що родив ся в селї на сибірскій границї, що за молоду вже був сиротою і провадив після виставлених єму сьвідоцтв житє чесне і був працьоватим. Але се росийскій полїциї не вистарчало. Дали єму 20 нагайок і вислали на Сибір яко — волоцюгу. Одна росийска ґазета описала сей факт і додала від себе лише слова: dura lex.

Забавна пригода лучила ся одному з співробітників париского Gil Blas в Руен, куди він удав ся, щоби придивити ся принятю француского президента Фора. Співробітник той не міг в жаднім готели знайти собі вільного місця, отже пішов до одної каварнї і попросив властителя, щоби позволив єму трохи пересдати ся. Властитель казав принести матерац і подушку і співробітник Gil Blas-а положив ся спати — на білярдї. Другого дня дає властитель свому гостеви рахунок за уживанє білярду по звичайній цїнї від години, як за гру. Справа пішла перед суд, але й судия не знав ради. Вкінци спитав ся: „А чи господар лишив вам і кулї до розпорядимости?“ На відповідь оскарженого співробітника, що кулї стояли на своїм місци, засудив судия парижанина на заплаченє вісьмох годин партиї карамболя, котрих оскаржений анї в снї не грав, бо — як казав судия — коли господар каварнї передав і кулї, то винаймав білярд, а не ліжко…

Борба против сплетень і обмов. В місточку Інстербурґ, у всхідній Прусиї, завязало ся товариство против сплетень і обмов. Члени того товариства, щоби спинити пануючі в містї сплетнї, рішили о кождій обмові, яка дійде до їх відомости, доносити оклеветаному і подавати їм назвище клеветника і тих осіб, що дальше розносять сплетнї. Клеветникови і єго спільникам будуть відтак видавані карні процеси. Члени товариства зобовязали ся словом чести не зрадити тайни, що належать до того товариства. Незаможним членам буде каса товариства удїляти підмог на веденє процесів. От коби то й у нас таке завели, то може по містах і селах устали би також сплетнї, через котрі буває нераз тілько неприємностий.

Живцем похоронена. Ми в однім з попередних чисел подали вість про страшний випадок в азиятскій Туреччинї, де поховано грецкого консула живцем. Тепер доносять париські часописи знов о такім нещастю. В селї Дусар, в Савої похоронено перед кількома днями старшу женщину, Рассо, що померла попередного дня. Один з грабарів, що засипував могилу, учув виразно кілька ударів під землею. Закликав товариша, працюючого недалеко і оба пересьвідчили ся, що під землею чути дійстно якісь удари. По нарадї рішили дати знати властям. Перший прибув на місце священик. Однако з причини, що не було дозволу на відкопанє гробу, побоювано ся отворити домовину, а відкинено лише землю, щоби дати приступ воздухови, аби нещастна женщина могла віддихати. Аж коло полудня, коли полагоджено ріжні формальности, отворено домовину. Сьвідки зізнають, що Рассо жила ще, але лікар, котрого прикликано аж о пів до семої вечером, застав вже трупа.

Найбільший мороз на вершку Монт Блянка. Звістно, що Монт Блянк се найвисша гора в цілій Европі. Огже французский фізик Жансен поставив на самім вершку т. зв. minimum-термометер, щоби дізнати ся, який мороз був там найбільший. Сими днями дібрали ся на вершок туристи і винайшли, що найбільший мороз був 43 степенїв Цельзия.

Товариство буковиньских друкарів і відливачів письма в Чернівцях сьвяткує 30-лїтний ювилей свого істнованя в недїлю 2. червня с р. концертом в салї ґімнастичній — при Josefsgasse. Зраня того дня о год. 11. зберуть ся члени товариства в салї ґімнастичній, де між иньшим голова товариства друкарів цілої Австриї п. К. Геґер буде мати промову. Вечером відбуде ся концерт з танцями. Вступ 1 зр. для мущин, а для дам 50 кр. Стрій поєдинчий.

Чим Хінцї стріляли? З Шанґгаю доносять, що офіцери анґлїйскі звідали північні кріпости Вей-гай-вей, щоби переконати ся, які шкоди зробив огонь фльоти хіньскої по занятю кріпостий Япанцями. Недалеко одної твердинї знайшли неушкоджений ґранат обему 24 центиметрів. Они усунули осторожно люнт і найшли в середини — пісок. Коли ще дальше шукали, найшли богато таких ґранатів. Не дивно отже, що при такій господарцї хіньскої артилериї не поводило ся їй добре.

Помер дня 10. мая в Іспасї о. Ґеорґій Фрациян в 55-ім роцї житя. Над могилою пок. о. Фрацияна промавляв селянин Мазуряк в імени читальнї, котрій покійник записав сто зр. Серце радувало ся чути таку красну, патріотичну промову з уст селянина. Пок. о. Ґеорґій записав 4000 зр. на стипендиї для Фрациянів, котрі суть і будуть Русинами. Запис сей сьвідчить як найкрасше про пересьвідченя покійника, котрий мимо 15-лїтного гнету румуньского зі сторони пок. владики зберіг чисту душу руску і вмираючи не забув про свій нарід. Земля нехай буде пером пок. о. Фрацияну, а память єго нехай живе з роду в рід.

Від видавництва. Нинї до посьлїдної хвилї ми не одержали телеґрам.

Спілки рільничі.

Дуже цїкаве і обширне справоздане ґр. Цедтвіца на пятім з'їздї рільничім, про заведенє примусових спілок рільничих подаємо тут майже докладно, бо думаємо, що тут обговорена найважнїйша для хліборобів річ з великим значінем.

Наш час пре до нової орґанїзациї станів. У всїх часах велась боротьба о істнованє, боротьба о те, щоб живучим поколїням роздобути найлїпші умови до житя, а пришлим поколїням обезпечити житє. Та боротьба не завсїгди однаково проявляла ся. Раз уважало ся се, другий раз що иньшого найневнїйшим способом до обезпеченя істнованя. В теперішних часах видять в сполученю одиниць, що собі найблизші своїм станом, своїми занятями, таку силу, що нею дадуть ся обезпечити матеріяльні потреби і оборонити духові интереси і полїтичні права тих одиниць, і громадою осягнути таке, чого ніяким чином сам один чоловік того стану не годен допняти. Успіхи, якими можуть повеличати ся на всїх полях матеріяльного добробиту всї добре зорґанїзовані стани, значінє, яке они здобули собі своєю орґанїзациєю в публичнім житю, ясно промавляють, що той спосіб є добрий і певний. На жаль, самі одні хлїбороби того не видять, так не роблять.

В жаднім станї в Австриї не проявляє ся почутє спільности в практицї так слабо як у хлїборобів; а знов в жаднім станї всї оставини житя не промавляють так голосно за тим, аби залишити вже раз всяку розтїч, всякі відрубні нїбито интереси, а сполучити ся до купи, як се іменно є в станї хлїборобскім.

З ріжних боків вказують на великий розвій і на широко розгалужену діяльність господарских товариств, яку они виявляють особливо в декотрих краях нашої вітчини. І се правда, що в деяких околицях такі добре проваджені товариства господарскі і корпорациї, що обіймають цїлий край, що здобули собі своєю серіозною фаховою працею велике значінє, дуже богато доброго для рільництва зробили. Але не дасть ся заперечити, що богато таких господарских товариств не виповняє свого завданя, бо або не мають они членів подостатком, або всїлякі люди, котрих стан не має нїчого спільного з хлїборобством, діставши провід таких товариств у свої руки, визискують їх до иньших цїлий, а не на те, щоб заступати интереса хлїборобів. В Австриї маємо півтора міліона хлїборобів, а в господарских товариствах є лиш 175.000, т. зн. ледви 11 процент членів, тай то певно не самих хлїборобів. (А кілько там членів Русинів?) Вже то нема що казати, що з того виходить для хлїборобів як найбільша шкода, що не мають они, там де треба, сьвідомих заступників своїх спільних интересів. На перешкодї стоїть тому в Австриї ріжниця народности, ріжниці партийні, а дуже часто також і нерівність посїданя — се все розділяє хлїборобів на ріжні табори, а се знов вода на млин всїм тим, що собі не жичать, аби всї хлїбороби сполучили ся до купи і сполучивши ся стали важним чинником в державі. Проте дуже щаслива се гадка мінїстерства рільництва, сполучити силою закона (устави) всїх хлїборобів до купи і зорґанїзувати їх в спілки хлїборобскі, аби они самі, плекаючи поміж собою почутє спільности, поучаючи один другого і помагаючи собі на взаїм, підтримуючи і підносячи сьвідомість важности стану хлїборобского поміж хлїборобами і вступаючи ся за интересами господарскими, таким чином промишляли над поліпшенем своїх моральних і матеріяльних обставин.

Якби отту гадку перевести в діло, то хлїбороби стали-б у нас в Австриї таким чинником, мали-б таку силу, яка їм після їх числа і після їх податків і иньших тягарів, що поносять хлїбороби для держави, вповні належить ся. Добре зорґанїзовані хлїбороби в осібний стан могли-б вповні прийти до своїх прав, а маючи права в спільности мусїли-б вони в своїм власнім интересі стати в обороні держави супроти людий, що загрожують єї і суспільности.

Таким чином має проект устави, котрою мали-б заводити ся спілки рільничі, велике социяльне значінє. Але і з господарско-фінансового погляду така устава мала-б велику вагу, коли-б єї сполучити з ухваленою вже уставою про право спадщини у рільників, і коли-б єї ще доповнити уставою о своїні (приналежности), а відтак всї ті устави визискати до того, аби спинити задовженє землї, що зростає рікрічно і руйнує хлїборобів особливо середні і малі господарства. Взагалї поправа фінансової немочи і нужди, що доскулює нинї вже всїм властителям землї, може наступити, чи то через заведенє чиншових господарств, чи то иньшим яким способом, що йно тодї, коли добре зорґанїзує ся стан рільничий.

Обставини, матеріяльні рільників погіршили ся, се правда, але причина сему не лиш тота, що цїни продуктів землї упали, і що відсотки від довгів своїм тягарем давлять рільництво, але

і та, що потреби житя взагалі подорожіли. Тут отже могли-б спілки рільничі, чи то спілки закупна і продажи, чи то заробкові чи иньші, богато причинити ся до того, щоб рільники своє дорожше продали, а потрібне собі таньше купили. Спілкова продаж продуктів господарских видерла-б наших рільників із рук тих, що нї орють, нї сіють, а скуповуючи дешево по кірцеви, по ділетцї збіже, і перепродуючи его гуртом дальше набивають свої кишенї грошем гірко зароблeним самими таки хлїборобами, і тим висисають кров рільникам. Повним правом домагають ся рільники, щоб доставу збіжа для войска віддано без всяких посередників просто самим таки рільникам, але се може лиш тодї бути, коли заведуть ся всюди спілки; така достава збіжа буде користна також для скарбу державного. Так само закупно ріжних в господарстві потрібних річий, чи то насіня, чи машин можна буде перевести для членів спілки і що-до цїни і що-до якости далеко користнїйше. Найлїпшим доказом сего ті спілки, котрі тепер вже є у нас і за границею. Великі користи могли-б мати рільники з того, якби в спілцї обезпечали ся від огню. Кожде товариство обезпечень отворить радо добре зорґанізованій спілцї рільничій конто, отже вже тим зискало-б ся яких 10%, які кождий поодинококий мусить платити на аґентів; розумієся, що можна-б для спілки виєднати в асекурацийнім товаристві ще і иньші пільги.

Очивидна річ, що коли-б рільники так зорґанізували ся в спілки, то і на торговельну і фінансову полїтику мали-б они більший вплив; они могли-б жадати і дістати від держави охорону против перетяженя і визискуваня. Що і полїтичними правами могли-б хлїбороби тодї инакше хіснувати ся, ніж нинї, се річ ясна як сонце.

Отсе все доказує, що в засаді кождий мусить згодити ся з гадкою міністерства рільництва, зорґанізувати стан рільничий через заведенє спілок рільничих, але в подробницях годї пристати на постанови проєкту міністерства.

В проєктї міністерства є отся провідна гадка:

1. Орзанізация рільників має перевести ся уставою державною; сойми в поодиноких краях мали-б право лиш меньше важнї постанови устави державної відмінити.

2. Належати до спілок було-б обовязком всїх, що займають ся рільництвом або лїсництвом (примусові спілки).

3. Полїтичний поділ країв є підставою до означеня обему і обсягу діланя спілок; спілки мали-б стояти під впливом полїтичної власти, а лиш по части були-б залежні від автономічних орґанів.

4. Спілки мали-б бути чинні у всїх напрямах спілок продуктивних і заробкових, але їх головне завданє є, бути підставою до витвореня чиншових господарств. (Конець буде).

НАДІСЛАНЕ.

ПОДЯКА.

В місяци квітни с. р. занедужав я був тяжко на плямистий тиф. З довірем удав ся я о поміч до п. дра Льва Пйотровского з Вашківцїв над Черемошом і его щирим старанєм удало ся спасти мене від неминучої смерти. Длятого чую ся обовязаним сему благородному приятелеви людскости зложити мою найщирійшу, глубоко відчуту подяку. Бог най хоронить Вас, дорогий Пане Доктор, ще много і много лїт для добра терплячої людскости.

Николай Кушнїрюк,
старший учитель в Барбівцях.

Видає і за редакцию відповідає Осип Маковей.

З друкарнї Г. Чоппа.

